

Perućac '89.

U Perućcu na Drini u hotelu »Jezero« od 24. do 26. svibnja 1989. održani su Naučno-stručno savjetovanje o selekciji, introdukciji i novim saznanjima u hranidbi pastrva i Godišnji sastanak Stručne sekcije pastrvskog ribogojstva Jugoslavije.

Sl. 1. Već sam ulaz u ribogojilište ođaje uzorno gazdinstvo

Domaćin savjetovanja i godišnjeg sastanka je bila RO Ribarsko gazdinstvo »Beograd«, Ribnjak Perućac.

Ovom ribarskom skupu prisustvovalo je stotinjak sudionika i uzvanika. Zabilježeno je da su mu prisustvovali predstavnici gotovo svih članova Stručne sekcije pastrvskog ribogojstva, osim iz SR Makedonije, kao i brojni predstavnici ribarskih organizacija nečlanica (!)

Aktivni sudionik skupa bio je i predsjednik Skupštine Ribozajednice inž. Drago Kovačina, kao i član Izvršnog odbora i direktor Ribarskog gazdinstva »Beograd« inž. Đorđe Stojsavljević.

Ponovno su došli dragi gosti iz Italije, iz tvrtke »Hendrix« iz Mozzecane-Verona, gospodin J. Helder i dr. Giorgio Bauce.

Naše ribarsko druženje uveličali su najviši predstavnici DPZ-a Bajina Bašta: Vitar Trišić, predsjednik Skupštine općine, Stojan Tutica, predsjednik Općinskog komiteta SK i drug Čitaković, predsjednik Općinske konferencije Socijalističkog saveza.

Ni ovaj put nisu izostali izvjestioci novina i televizije koji su primjerno zabilježili ovaj događaj.

Sve je sudionike pozdravio drug Ilija Jovanović u svojstvu dvostrukog domaćina, kao upravitelj ribnjaka Perućac i kao predsjednik Mjesne zajednice Perućac. Predsjedajući savjetovanju i godišnjem sastanku bio je dr. Radojle Milinković, predsjednik Stručne sekcije pastrvskog ribogojstva.

Rad se odvijao po nešto izmijenjenu programu nego što je bio naveden u pozivu. U četvrtak 25. 5. organiziran je posjet uzornom ribogojilištu Perućac, gdje se domaćin imao čime iskazati: uzoritim izgledom i dotjeranošću cijelog okoliša, izgledom ribnjačkih bazena, ribe u njima i potpunom organizacijom koju mnogi ribari nisu imali pri-

Sl. 2. Predsjednik Sekcije dr. Radojle Milinković je rukovodio ribarskim skupom u Perućcu

like vidjeti, i na kraju pravim ribarskim zajutarkom — piknikom. Nakon toga prvog iznenađena slijedilo je drugo — divan izlet brodom po drinskoj akumulaciji do Višegrada i natrag s ručkom na obali i pravom planinskom janjetinom na ražnju. Bilo je tu i malo »kikseva« s brodom, ali se to ubrzo zaboravilo.

Drugi dan, u petak 26. 5, održano je Savjetovanje u dvorani divnog hotela »Jezero«, a zatim Godišnji sastanak Stručne sekcije, o kojima ćemo izvijestiti u nastavku o svakom posebno. Skup je završen zajedničkim ručkom i čestitkama sa zahvalama domaćinu na zaista uzornoj organizaciji i gostoprimstvu.

SAVJETOVANJE O SELEKCIJI, INTRODUKCIJI I NOVIM SAZNANJIMA U HRANIDBI PASTRVA

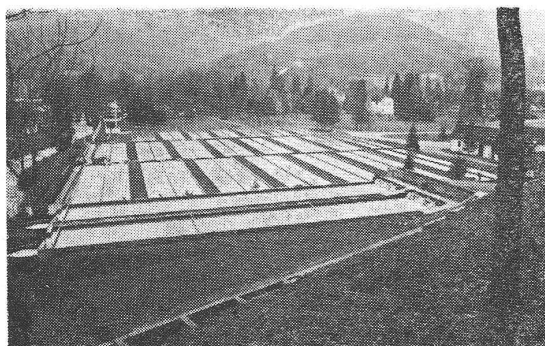
Savjetovanje se odvijalo po dnevnom redu iz poziva s nekoliko dodatnih referata. Pročitani su sljedeći referati i priopćenja, o kojima se i opširnije raspravljalo.

1. Ilija Jovanović: Patrmski ribnjak Perućac
2. Dr. R. Milinković, J. Mijović-Magdić, dr. B. Jovanović, mr. S. Jeremić: Rezultati dobijeni selekcijom i hibridizacijom matičnog materijala kalifornijske pastrmke uvezene iz SAD i autohtonog matičnog materijala
3. Dr. Đ. Drecun: Rezultati introdukcije soja pastrmke kamloops u ribnjacima kod Titograda
4. Dr. B. Kulišić: Utjecaj osciliranja koncentracije kisika u vodi na njegovu potrošnju kod mlada dužičaste pastrve *Salmo gairdneri* Rich.
5. Dr. B. Kulišić: Utjecaj koncentracije neioniziranog amonijaka iz vode na pastrvski mlad na Ribogojilištu Knin
6. Dr. G. Kochseder: Pigmentiranje kalifornijske pastrmke astaksantinom
7. Dr. G. Kochseder: Uzgoj kalifornijske pastrmke pomoću raznih količina biljnog proteina u starter granulatu
8. Dr. G. Bauce: Salmoniranje pastrva

Referate pod rednim brojevima 2. do 8. nećemo komentirati jer će biti objavljeni u ovom broju našeg časopisa. Referat druga Ilije Jovanovića »Patsrmski ribnjak Perućac« prikazat ćemo u daljnjem izlaganju te navesti pojedine originalne citate uz najnužnije ispravke.

U početku referata toplo su pozdravljeni svi sudionici uz srdačnu dobrodošlicu, a gosti i stranci poimence. Kao domaćin ovom »eminentnom ribarskom skupu« Ilija je istakao da mu je to »vrhunac časti i zadovoljstva«, a kao domaćin kolegama ribarima zaželio je da se »lepo, udobno i zadovoljno provedu u divnom mestu Perućcu«. To im posebno želi i kao predsjednik Mjesne zajednice.

Zatim je iznesen historijat ribnjaka Perućac. Davne, 1964. godine građena je hidrocentrala Perućac. Postavilo se pitanje ribe u rijeci Drini, a napose one najplemenitije: mladice i pastrmke kojima će pregradnom branom biti onemogućena migracija te tako dovedena u pitanje njezina reprodukcija i uopće opstanak. Tvrdilo se da zbog statičke sigurnosti brane ne dolazi u obzir gradnja riblje staze, lifta i sličnih uređaja. U traženju drugih rješenja da se nadomjesti ovaj gubitak za ribarstvo, došlo se na ideju o gradnji punosistemskega pastrvskog ribnjaka u kojemu bi se proizvodili embrionirana ikra, riblji mlad i matični materijal za poribljavanje akumulacije i njezinih pritoka, kao i konzumna riba za potrebe ugostiteljstva i turizma.

Sl. 3. Panorama Ribnjaka Perućac

U referatu je istaknuto da je društveno-politička zajednica, iako uvažavajući želju i potrebu očuvanja ribljeg fonda, teškom mukom dala suglasnost da se na rijeci »Vrelo«, na »reci godinu dana«, kako je novinari nazivaju, zbog njezinog toga dugačkog 365 metara od izvora do ušća u Drinu, sagradi pastrvski ribnjak. Odluka je bila to teža što je »Vrelo« rijetka prirodna ljepota koju su Perućanci željeli sačuvati za sebe i buduće naraštaje kao nezamjenljivu vrijednost Perućca i njegovih turističkih ambicija. Postavljena je obveza projektantima i investitorima da se gradnjom ribnjaka i njegovim iskorištavanjem ni u jednom trenutku ne ugrozi mjesto Perućac, kao i da se dio vode vrele rezervira za potrebe vodoopskrbe mjesta.

Skupština općine Bajina Bašta izradu elaborata povjerala Lovnom gazdinstvu Srbije iz Beograda, a njihov biolog Siniša Mičić izrađuje idejno rješenje. Gradnja je ribnjaka povjerena građevinskom poduzeću »Hidrotehnika«. Ona iste te iduće, 1965. godine počinje gradnju ribnjaka uz tehničke modifikacije i odstupanja od idejnog rješenja Siniše Mičića. Baš to odstupanje pokazalo se kao veliki nedostatak u eksploataciji ribogojilišta.

Sagrađeni ribnjak preuzima Lovno gazdinstvo ugovorom sa SO Bajina Bašta, a ubrzo se prenosi na novoosnovano poduzeće »Ribarstvo Srbija« iz Beograda. I prvo i drugo poduzeće je odustalo, pa 1968. ribnjak preuzima današnji vlasnik Ribarsko gazdinstvo »Beograd«. U toku dvadesetogodišnjeg poslovanja i proizvodnje u sastavu ove renomirane jugoslavenske ribarske organizacije ribnjak Perućac doživljava svoj procvat i od 1985. do 1986. godine proširuje se za četvrtinu.

Ribnjak se opskrbljuje vodom iz »Vrele« koje je izrazito krečnjačkog tipa, a njegovo izvorište u više razina kojih su pećinski otvori prekriveni.

Ribnjački su bazeni sagrađeni na platou, i nadmorske visine 300 do 310 m, a vrelo ima za 6 do 8 metara višu kotu. Ovakav položaj izvora i ribnjaka omogućuje gravitacijsko punjenje ribnjaka vodom i kaskadno pretakanje iz gornjih u donje bazene. Maksimalna količina vode od više prostornih metara u sekundi nadolaze u travnju i svibnju, srednja izdašnost »Vrele« iznosi 800 do 1200 l/s, a minimalna količina vode koja dotječe 400 do 600 litara. Ekstremni se minimumi znaju povremeno javljati u kolovozu ili za vrijeme vrlo oštih zima. Za ribnjak je planiran dotok od 400 l/s.

Površina je ribnjaka 4 700 m², od čega je pod bazenima za konzumnu ribu 4 350 m². Sastoje se od 44 bazena sa po 90 m² veličine 33 × 3 m. Dva matičnjaka imaju 140 m², a mrestilište sa 16 mladičnjaka zauzima površinu 224 m².

Klima Perućca odlikuje se prilično dugim i relativno blagim zimama, srednje vrućim ljetima bez trajnijih žega te blagim prijelazom proljeća u ljeto i ljeta u jesen. Oborine su obilne u svibnju i lipnju te u listopadu i u studenome. Vegetacijsko razdoblje rasta ribe traje šest mjeseci. Vjetrovi nisu osobito izraženi.

Temperatura je vode vrlo izjednačena u svim godišnjim dobima i kreće se od 9 do 10 °C. Voda se malokada zamuti i obično je zamućenje slabije izraženo. Voda sadrži 11,40 mg/l kisika pri ulazu u ribnjak, a na izlazu nakon 48 sati koliko traje vrijeme izmjene vode, još ima 10 mg/l kisika.

Ribnjak je sagrađen kaskadno pa se voda koristi »pet puta« iz bazena u bazen. Zbog toga su, ako je količina vode dovoljna, proizvodni uvjeti vrlo povoljni, a ako vode nema dovoljno, postoji dvostruka opasnost: od manjka kisika i zagađivanja vode otpadnim tvarima.

Proizvodnja je započela daleke 1969. godine nabavom nasadnog i matičnog materijala u ribnjaku »Morača« kod Titograda. Otad do danas nasad nije više kupovan, samo je redovito prodavan drugim ribogojilištima, od ikre do matičnog materijala. Prve proizvodne godine (1969) proizvedeno je 20 tona konzumne ribe i 60 000 komada mlađa, što je manje od planiranog kapaciteta od 100 tona konzumne pasturve i 500 000 komada mlađa. Dosad je dostizana i proizvodnja od 170 tona konzuma i milijunske količine mlađa uz redovitu godišnju prodaju matičnog materijala koja je dosegala i do nekoliko stotina tisuća mladunaca. Ovakva proizvodnja, ako se preračuna na površinu, dostiže 40 do 50 kg/m², što Perućac svrstava u ribogojilišta s najvišim prinosima u Jugoslaviji.

»Punih smo 20 godina, od početka proizvodnje do danas, beležili stalni porast proizvodnje, proizvodnosti rada i ekonomičnosti. Postižemo hranidbeni koeficijent dva i niže i 20 godine ne znamo za gubitak i nerantabilnost. Sve to u potpunosti opravdava postojanje ove proizvodnje. Nju danas postiže 14 radnika među koje računam i sebe, administrativca, vozača, prodavca ribe i čuvara. Kod nas nema režijskog osoblja kada se radi o proizvodnji, svi smo ribari, bez obzira na radno mesto, položaj, stručno obrazovanje. I nikada, za te dvostruke poslove, nismo dobili niti tražili dvostruke plate ili naknade. Nikada za ovih 20 godina nismo podneli nijednu disciplinsku prijavu, a ko se ogrešio o ove naše norme ponašanja, morao je otići« (navod iz referata).

U pet mjeseci ove godine tržištu je isporučeno 70 tona konzumne ribe od prošlogodišnjeg mlađa, a još otprilike toliko ima u bazenima. Prodano je oko 200 tisuća komada mlađa i još ga imamo za prodaju. Proizvodni ciklus u Perućcu traje oko 16 mjeseci, uz napomenu da oko 40% konzumne ribe uzgojimo za godinu dana. To nisu trenutni slučajni, nego stalni rezultati.

Osnovica je našeg uspjeha odnos prema radu. Druge formule nema. Strah od neuspjeha, želja za dokazivanjem, stroga primjena znanosti i tuđih pozitivnih iskustava te

stavljanje čovjeka radnika na prvo mjesto — osnovni su pokretači i razlozi naših uspjeha. Nikada se nismo stidjeli pitati, tražiti savjet stručne i znanstvene službe, te na taj način dolazili do novih spoznaja kojima smo se koristili u provođenju tehnologije. I unatoč dobrim rezultatima svjesni smo da postoje još mnoge rezerve i povećanju proizvodnje s obzirom na kapacitete objekata.

Za naš su uspjeh mnogo značili pomoć i odnos direkcije Ribarskog gazdinstva, rukovodilaca i službi, koji su se uvijek korektno odnosili prema nama, ostavljajući mogućnost pune samoinicijative i samostalnosti u poslovanju.

Također smo uživali puno povjerenje, pomoć i uvažavanje općinskih rukovodilaca koji su nas poticali na veće zalaganje i gajili punu vjeru u naše sposobnosti i uspješno privređivanje. Podržavali su naše ideje i planove razvoja i širenja ribnjaka, jer postoji idealna mogućnost za udvostručenje kapaciteta i osiguranje takve proizvodnje bez ovisnosti o prirodnim uvjetima, tj. o količini vode iz »Vrela«. To bi se postiglo dovodom oko 500 l/s vode iz akumulacije prirodnom gravitacijom. Raspoloženje i želja za takvim rješenjem postojali su i u »Hidroelektrani«, ali, nažalost, mi ribari nismo iskoristili idealnu priliku. Možda će nove generacije i društvene potrebe u budućnosti ostvariti ovu zamisao.

Kako bismo izvršili svoju obavezu i odužili se društveno-političkoj zajednici i mjestu Perućac, radni kolektiv ribnjake ulaže dvostruke napore u održavanju objekata, čistoći, brizi za okoliš i bori se protiv svake zagađenosti. Nije slučaj da ribnjak ovako umiveno, bez papirića, izgleda samo u vrijeme ove ribarske manifestacije. To je njegov svakidašnji izgled jer smo svjesni da smo dio mjesta s velikim turističkim ambicijama, koje se razvija po detaljnom urbanističkom planu. Za to ima sve preduvjete, divno veliko jezero, novi hotel na njemu, a nadasve ljepoticu planina Taru s još jednim visinskim jezerom.

I za kraj izlaganja drug Ilija je poručio da ovaj naš skup i organizacija Ribozajednica porade na humanizaciji rada i tehničkoj opremljenosti ribogojilišta kako bi olakšali težak posao ribarskim radnicima. Jer ribarski su poslovi zaista teški u surovim uvjetima opasnim za ljudsko zdravlje. Izloženi su radu na minus 20, pa na plus 30 stupnjeva, u vodi, danju i noću. Ako se, uz tehnološko usavršavanje proizvodnog procesa, ne učini nešto i za olakšanje rada radnika, ako se ne isključe neki teški tjelesni poslovi i ne osigura kudikamo bolja zaštita na radu, ostat ćemo bez radnika, a time ugroziti proizvodnju ribe. To je poziv i poruka i ribara iz Perućca.

GODIŠNJI SASTANAK STRUČNE SEKCIJE ZA PASTRVSKO RIBOGOJSTVO

Godišnji sastanak Stručne sekcije odvijao se prema dnevnom redu predloženom u pozivu.

Razmotrena je tekuća problematika, u čemu se opet najviše govorilo o hrani za ribu, kvaliteti, cijenama.

Predsjednik Skupštine Ribozajednice inž. Dragutin Kovčina najprije je pozdravio sudionike, a zatim je u svojstvu i predsjednika Skupštine Fonda za razvoj ribarstva

Sl. 4. Zajednička fotografija učesnika ribarskog skupa u Perućcu. Njihova brojnost dokazuje zainteresiranost i korist ovakovog druženja

pri Ribozajednici obavijestio o djelatnosti fonda, istraživanjima u vezi s prihvaćenim znanstvenim temama i o financijskim problemima. Upozorio je na neznatni udjel pastrvskih ribogojilišta u tom fondu, što začuđuje, jer, koliko on zna, ni pastrvaši nisu riješili sve znanstvene probleme oko uzgoja, tehnologije, prerade, prometa.

Ovo izlaganje druga Kovačine nije pobudilo veća reagiranja, pa se, prema tome, ne može očekivati ni neki pozitivniji odnos pastrvaša prema tom fondu.

Za iduću, 1990. godinu za domaćina godišnjeg sastanka Sekcije i savjetovanje bila su dva kandidata: Zavod za ribištvo Ljubljana i Ribnjak »Ras« iz Novog Pazara. Odlučeno je da to bude ribnjak »Ras« jer se u njemu otvara moderna linija za preradu pastrva pa bi glavne teme bile prerada i tržište. Zavod za ribištvo iz Ljubljane preuzeo bi organizaciju skupa godine 1991.

Ovogodišnji sastanak Stručne sekcije pastrvskog ribogojstva divno je završen na opće zadovoljstvo svih ribara. Predsjednik Skupštine Poslovne zajednice inž. Drago Kovačina predao je »Zlatnu plaketu slatkovodnog ribarstva«

doktoru Đorđiju Drecunu u povodu njegova odlaska u zasluženu mirovinu. Ovo, novo ustanovljeno najviše priznanje za zasluge u ribarstvu prvi je dobio i nedvojbeno zaslužio naš Đoko Drecun za izvanredne zasluge u razvoju crnogorskog i jugoslavenskog slatkovodnog ribarstva, u njegovanju zajedništva i učvršćenju Ribozajednice Jugoslavije. Drecun je, vidno uzbuđen i biranim, samo njemu svojstvenim riječima, zahvalio na visokom priznanju.

A za njegovanje drugarstva, ugodne atmosfere, »ribarskih šala i podvala«, Đoko je dobio posebno priznanje. Primio je divno izrađenu diplomu »počasnog meštra ribarskog ceha« s tekstom zakletve. U njoj se Đoko kune da »kroz trideset ljeta moj ribički alat omanuo nije« i da »za narednih trideset ili možda još više ni jednoj ribačici ne dam da diše«.

I ovo priznanje Đoko je zaslužio prije od svih ribara pa mu srdačno čestitamo.

Ovogodišnje znanstveno-stručno i drugarsko zborovanje pastrvaša Jugoslavije završeno je zajedničkim ručkom kojim su ljubazni domaćini počastili ribare.

ILIJA JOVANOVIĆ
CVJETAN BOJČIĆ